

Roczniki Administracji i Prawa nr XV(2), s. 75-88

Oryginalny artykuł naukowy
Original Article

Data wpływu/Received: **09.07.2015**

Data recenzji/ Accepted: **09.11.2015**

Data publikacji/Published: **14.12.2015**

Źródła finansowania publikacji: **środki własne Autora**

Authors' Contribution:

(A) **Study Design (projekt badania)**

(B) Data Collection (zbieranie danych)

(C) Statistical Analysis (analiza statystyczna)

(D) **Data Interpretation (interpretacja danych)**

(E) Manuscript Preparation (redagowanie opracowania)

(F) **Literature Search (badania literaturowe)**

Andrzej Pogłódek¹

POSTĘPOWANIE USTAWODAWCZE W IZBIE USTAWODAWCZEJ OLII MAŻLISA REPUBLIKI UZBEKISTANU

WPROWADZENIE

Dokonywanie regulacji prawnej przez legislaturę stanowi jedną z podstawowych obok reprezentacji politycznej oraz kontroli nad władzą wykonawczą funkcji parlamentu. Stąd niezwykle ważne jest takie uregulowanie procedury ustawodawczej, które zapewniłoby możliwość efektywnego wykonywania funkcji ustawodawczej przez parlament. Regulacja postępowania ustawodawczego należy do materii konstytucyjnych. W ustawie zasadniczej jednak zazwyczaj określa się tylko podmioty uprawnione do zainicjowania tego postępowania, wymagane większości czy kwestię weta prezydenckiego. Szczegółowe uregulowanie przebiegu samej procedury stanowi przedmiot regulacji regulaminów parlamentarnych czy też ustawy. Przedmiotem artykułu jest przedstawienie procedury usta-

¹ dr; asystent w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Porównawczego i Współczesnych Systemów Politycznych WPiA Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

wodawczej w Izbie Ustawodawczej Olij Mażlisa Republiki Uzbekistanu – od wykonania prawa inicjatywy ustawodawczej aż do ostatecznego wejścia w życie ustawy. W Uzbekistanie zagadnienie to stanowi przedmiot regulacji kilku aktów prawnych – od Konstytucji po regulamin Izby Ustawodawczej Olij Mażlisa.

PRAWO INICJATYWY USTAWODAWCZEJ W IZBIE USTAWODAWCZEJ OLIJ MAŻLISA

Prawo inicjatywy ustawodawczej zgodnie z Konstytucją Republiki Uzbekistanu posiadają: Prezydent Uzbekistanu²; Republika Karakałpacji poprzez jej najwyższy organ władzy państwowej (tj. Żokargy Kenes Republiki Karakałpacji); deputowani Izby Ustawodawczej³, Gabinet Ministrów, Sąd Konstytucyjny, Sąd Najwyższy, Najwyższy Sąd Gospodarczy, Prokurator Generalny⁴. Przy wnoszeniu projektu ustawy przez podmiot prawa inicjatywy ustawodawczej, będący organem kolegialnym, musi być przedstawiona decyzja odpowiedniego organu kolegialnego ze wskazaniem przedstawiciela podmiotu prawa inicjatywy ustawodawczej w Izbie Ustawodawczej dla danego projektu ustawy⁵. Prawo inicjatywy ustawodawczej wykonuje się w formie wniesienia do Izby Ustawodawczej:

1. projektów Konstytucji Republiki Uzbekistanu, ustaw konstytucyjnych i ustaw Republiki Uzbekistanu;
2. projektów ustaw o wniesieniu zmian i uzupełnień do Konstytucji Republiki Uzbekistanu, ustaw konstytucyjnych i ustaw Republiki Uzbekistanu lub projektów ustaw o uznaniu za uchylone ustawy Republiki Uzbekistanu.

Ustawami, oprócz stosunków społecznych, reguluje się sprawy przekazane przez Konstytucję Republiki Uzbekistanu do wspólnej właściwości Izby Ustawodawczej i Senatu.

² Przyznanie głowie państwa prawa inicjatywy ustawodawczej było z początku odrzucane przez twórców pierwszych konstytucji (zob. konstytucja USA z 1787 roku, konstytucja Francji z 1791 roku). Po tym jednak jak system prezydencki przyjęty w Stanach Zjednoczonych rozprzestrzenił się w Ameryce Łacińskiej, doszło tam do modyfikacji pozycji ustrojowej prezydenta, który otrzymał m.in. prawo inicjatywy ustawodawczej. Obecnie w większości państw o systemie prezydenckim głowa państwa posiada takie uprawnienie. Dotyczy to także państw powstałych po upadku ZSRR. Prawo inicjatywy ustawodawczej głowy państwa jest uznawane za ważne narzędzie umożliwiające jej wykonywanie powierzonych przez Konstytucję funkcji. Na ten temat patrz: Г.В. Миних, Юридическая конструкция право законодательной инициативы Президента Российской Федерации, „Юридическая техника” 2013, № 7-2, с. 495-499; С.Н. Макаренко, Конституционный статус Президента РФ и его роль в законотворческом процессе, „Известия Южного федерального университета. Технические науки 2011”, № 11, том 124, с. 13-136.

³ Mimo że prawo deputowanych do inicjowania projektów ustaw jest powszechnie przyjmowane we współczesnym konstytucjonalizmie, to nietrudno zauważyć, że obecnie skuteczność inicjatyw ustawodawczych przedstawianych przez deputowanych jest niska. W wielu przypadkach rezygnują oni z wykonywania tego prawa na rzecz władzy wykonawczej. Na przykładzie FR patrz: К.К. Иванов, Право законодательной инициативы и особенности ее реализации депутатами Государственной Думы, „Юридическая наука” 2012, № 2, с. 29-32.

⁴ Art. 83 Konstytucji Republiki Uzbekistan z 8 grudnia 1992 roku; art. 27 zd. 1 ustawy konstytucyjnej Republiki Uzbekistanu z 12 grudnia 2002 r., № 434-II „O Izbie Ustawodawczej Olij Mażlisa Republiki Uzbekistanu” i art. 111 Regulaminu Izby Ustawodawczej z 28 lipca 2005 r., № 102-I.

⁵ Interesujące porównanie praktyki realizacji prawa inicjatywy ustawodawczej w Uzbekistanie z innymi państwami można odnaleźć w pracy В.И. Исмаилов, Реализация права законодательной инициативы в правоприменительной практике зарубежных стран и Республике Узбекистан, <http://www.allpravo.ru/library/doc117p/instrum6914/> [dostęp: 31.07.2015].

Muszą być one wnoszone do Izby Ustawodawczej w formie projektów ustaw i są to:

1. określanie systemu i pełnomocnictw organów ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej władzy Republiki Uzbekistanu;
2. przyjęcie w skład Republiki Uzbekistanu nowych podmiotów państwowych i zatwierdzenie decyzji o wyjściu ich ze składu Republiki Uzbekistanu;
3. regulowanie spraw celnych, walutowych i kredytowych;
4. ustanawianie podatków i innych obowiązkowych opłat;
5. regulowanie spraw ustroju administracyjno-terytorialnego, zmiany granic Republiki Uzbekistanu;
6. przyjęcie budżetu państwowego;
7. zatwierdzanie państwowych nagród i tytułów;
8. przyjęcie decyzji o ratyfikacji i wypowiedzeniu umów międzynarodowych Republiki Uzbekistanu⁶.

Oprócz samego projektu ustawy, podmiot korzystający z prawa inicjatywy ustawodawczej musi także przedstawić szereg innych materiałów⁷

TRYB WNIESIENIA PROJEKTÓW USTAW DO IZBY USTAWODAWCZEJ I ICH WSTĘPNE ROZPATRZENIE

Po wniesieniu projektu ustawy⁸ do Izby Ustawodawczej Kengasz Izby Ustawodawczej wysłuchuje informacji Grupy Koordynacyjnej, ustala komitet odpowiedzialny za wstępne rozpatrzenie projektu ustawy (dalej: komitet odpowiedzialny), przekazuje mu oraz jednocześnie frakcjom (grupom deputowanych) projekt ustawy i załączone do niego materiały.

⁶ Art. 112 Regulaminu Izby Ustawodawczej; kopie tekstu projektu ustawy i wymienionych materiałów muszą być przedstawione na nośniku magnetycznym (zob. Совместное Постановление Кенгаша Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан и Кенгаша Сената Олий Мажлиса Республики Узбекистан „Об утверждении правил юридико-технического оформления законопроектов, вносимых в Законодательную палату Олий Мажлиса Республики Узбекистан, и законов, представленных в Сенат Олий Мажлиса Республики Узбекистан”, http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=1745453 [dostęp: 31.07.2015]). W tekst wniesionego do Izby Ustawodawczej projektu ustawy mogą być włączone następujące postanowienia:

o czasie i trybie wejście w życie ustawy lub jej niektórych postanowień;
o uznaniu za uchylone ustawy i inne akty ustawodawcze lub niektóre ich postanowienia w związku z przyjęciem danej ustawy (Art. 113 Regulaminu Izby Ustawodawczej).

⁷ Art. 27 zd. 2 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...” i art. 12 zd. 1 ustawy Republiki Uzbekistanu z 29 sierpnia 2003 r., № 522-II „O Regulaminie Izby Ustawodawczej Olij Mažlisa Republiki Uzbekistanu”; Zgodnie z nimi wymagane jest przedstawienie uzasadnienia zawierającego przedstawienie koncepcji proponowanej ustawy; uzasadnienie finansowego i ekonomicznego (w przypadku projektów przewidujących nakłady finansowe); projektu ustawy o wniesieniu zmian i uzupełnień oraz uznaniu za uchylone niektórych ustaw lub ich postanowień w związku z przyjęciem proponowanej ustawy; zakresu aktów podstawowych, które w związku z przyjęciem ustawy ulegną zmianie, uzupełnieniu, uchyleniu lub przyjęciu; opinię Gabinetu Ministrów o projektach ustaw, przewidujących zmniejszenie dochodów państwowych lub zwiększenie wydatków państwowych, a także zmiany w artykułach budżetu państwowego Republiki Uzbekistan. Projekty ustaw, przewidujące zmniejszenie dochodów państwowych lub zwiększenie wydatków państwowych, a także zmiany w artykułach budżetu, mogą być wniesione tylko w przypadku pozytywnej opinii Gabinetu Ministrów. W razie braku opinii Gabinetu Ministrów dany projekt ustawy zwraca się podmiotowi prawa inicjatywy ustawodawczej.

⁸ Dniem wniesienia projektu ustawy jest dzień rejestracji go przez aparat Izby Ustawodawczej.

Praca nad projektem ustawy dla przygotowania wniosku o możliwości jego przyjęcia do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą wykonywana jest jednocześnie przez frakcje (grupy deputowanych) i komitet odpowiedzialny. Przy tym bez opinii i przedłożeń frakcji (grup deputowanych) o projekcie ustawy komitet odpowiedzialny nie ma prawa wydawać odnośnie do niego swojej opinii.

Komitet odpowiedzialny, zebrawszy opinie i wnioski od wszystkich frakcji (grup deputowanych) o projekcie ustawy, w ustanowionym terminie przedstawia Kengaszowi Izby Ustawodawczej opinię o możliwości przyjęcia projektu ustawy do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą. Do komitetu Izby Ustawodawczej należy zbadanie zgodności projektu ustawy z przepisami Konstytucji Uzbekistanu, ustawami oraz zachowanie wymogów wniesienia projektu ustawy przewidzianych ustawą *O trybie przygotowania projektów ustaw i ich wniesienia do Izby Ustawodawczej Olij Mażlisa Republiki Uzbekistanu*⁹ i regulaminem. Regulamin Izby Ustawodawczej Olij Mażlisa przewiduje, że Komitet ma 14 dni na rozpatrzenie projektu ustawy i przedstawienie konkluzji, czy projekt może być rozpatrzony przez Izbę Ustawodawczą, czy też należy zwrócić go wnioskodawcy¹⁰.

Kengasz Izby Ustawodawczej na podstawie opinii komitetu odpowiedzialnego, z uwzględnieniem opinii i wniosków frakcji (grup deputowanych) podejmuje decyzję o przyjęciu projektu ustawy do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą lub o jego zwróceniu podmiotowi prawa inicjatywy ustawodawczej w sytuacji jego niezgodności z wymogami. Do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą nie przyjmuje się projektu ustawy w sytuacji jego niezgodności z wymogami przewidzianymi ustawą. Po usunięciu ujawnionych niedostatków projekt ustawy może być ponownie wniesiony pod rozpatrzenie przez Izbę Ustawodawczą.

Do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą nie przyjmuje się projektu ustawy, jeśli Izba Ustawodawcza już przyjęła projekt ustawy w tej samej sprawie. Przy przyjmowaniu projektu ustawy do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą Kengasz określa termin przygotowania projektu ustawy do rozpatrzenia na posiedzeniu Izby Ustawodawczej. Przyjęty do rozpatrzenia projekt ustawy z towarzyszącymi mu materiałami przesyłany jest Komitetom Izby Ustawodawczej¹¹. Wstępne rozpatrzenie¹² projektu ustawy w celu przygoto-

⁹ Закон Республики Узбекистан от 11 октября 2006 г., № ЗРУ-60 „О порядке подготовки проектов Законов и их внесения в законодательную палату Олий Мажлиса Республики Узбекистан”, http://lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=1069264 [dostęp: 31.07.2015].

¹⁰ Art. 28 akapit 1 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...” i art. 13 zd. 1-4 ustawy „O Regulaminie...” i art. 115 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

¹¹ Art. 28 akapit 2 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...”; art. 13 zd. 5-9 ustawy „O Regulaminie...” i art. 116 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

¹² We wstępnym rozpatrzeniu biorą udział frakcje (grupy deputowanych), które przedstawiają komitetowi swoje opinie i sugestie, a także zainteresowane organizacje i grupy eksperckie. Dla prac nad projektem ustawy komitet odpowiedzialny może utworzyć grupę roboczą spośród członków tego komitetu. W skład grupy roboczej mogą być także włączeni deputowani, niebędący członkami komitetu odpowiedzialnego, przedstawiciele podmiotu prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszącego projektu ustawy, innych organów państwowych, pozarządowych niekomercyjnych organizacji, instytucji naukowych, a także eksperci, specjaliści i naukowcy, przedstawiciele podmiotów gospodarczych. Decyzją komitetu odpowiedzialnego projekt ustawy z pismem przewodnim z podpisem przewodniczącego komitetu może być przesłany do organów państwowych, innych organizacji, specjalistów i naukowców w celu przygotowania opinii, odpowiedzi, przedłożeń i uwag, a także dla przeprowadzenia ekspertyzy naukowej. W trakcie wstępnego rozpatrywania projektu ustawy na polecenie Kengesza lub komitetu odpowiedzialnego Od-

wania go do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą Olj Mażlisa odbywa się w komitecie odpowiedzialnym w ciągu dwóch miesięcy od jego przekazania komitetowi, o ile Kengasz nie określił innego terminu. Projekt ustawy, przygotowany do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą w pierwszym czytaniu i materiały do niego, przesyłane są przez Komitet Kengaszowi dla wniesienia do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą. W wyniku wstępnego rozpatrzenia projektu Komitet przedstawia:

1. projekt postanowienia Kengasza Izby Ustawodawczej o wniesieniu projektu ustawy do rozpatrzenia przez Izbę Ustawodawczą w pierwszym czytaniu;
 2. konkluzję z uzasadnieniem konieczności przyjęcia lub odrzucenia danego projektu ustawy;
 3. opinie i wnioski frakcji (grup deputowanych) odnośnie do projektu ustawy.
- Komitet wyznacza także ze swego składu sprawozdawcę.

Kengasz Izby Ustawodawczej przyjmuje decyzję o włączeniu projektu ustawy, przedstawionego przez komitet odpowiedzialny, w projekt porządku dziennego posiedzenia Izby Ustawodawczej dla rozpatrzenia go w pierwszym czytaniu¹³. Na wniosek komitetu odpowiedzialnego projekt ustawy, przygotowany do rozpatrzenia w pierwszym czytaniu i materiały do niego przesyła się deputowanym przez aparat Izby Ustawodawczej¹⁴.

Do czasu przyjęcia projektu ustawy przez Izbę Ustawodawczą w pierwszym czytaniu podmiot prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszący projekt ustawy, ma prawo zmienić tekst projektu lub wycofać wniesiony przez siebie projekt ustawy. Wniesiony projekt ustawy jest zwracany, jeśli Izba Ustawodawcza już przyjęła w pierwszym czytaniu projekt ustawy w tej samej sprawie¹⁵.

dział Prawny Aparatu Izby Ustawodawczej w ustanowionym przez nie terminie sporządza ekspertyzę prawną projektu. Konkluzja przygotowana przez niego musi zawierać odpowiedzi na następujące pytania:

- czy istnieje zgodność lub niezgodność projektu ustawy z Konstytucją i ustawami Republiki Uzbekistanu. Jeśli w konkluzji stwierdza się niezgodność projektu ustawy z Konstytucją lub ustawami Republiki Uzbekistanu, to musi być wskazane, z jakim aktem ustawodawczym jest niezgodny projekt ustawy i w czym wyraża się niezgodność;

- czy nie następuje naruszenie przezeń wewnętrznej logiki projektu ustawy, czy nie ma sprzeczności między rozdziałami, działami, artykułami, a także ustępami, punktami, podpunktami i literami artykułów projektu ustawy. Jeśli takie sprzeczności mają miejsce, muszą być one nazwane konkretnie, a także muszą być podane wskazówki do ich usunięcia;

- czy wskazano pełny zakres aktów ustawodawczych, podlegających zmianie, uzupełnieniu, uznaniu za uchylone lub przyjęciu w związku z przyjęciem danego projektu ustawy.

Konkluzja oddziału prawnego aparatu Izby Ustawodawczej musi być podpisana przez kierownika oddziału lub jego zastępcę ze wskazaniem nazwiska i daty podpisania. W sytuacji jeśli wydanie konkluzji w ustanowionym terminie nie jest możliwe, termin może być przedłużony przez Kengasz lub komitet odpowiedzialny na podstawie umotywowanego wniosku oddziału prawnego aparatu Izby Ustawodawczej. Opinie, odpowiedzi, przedłożenia i uwagi, otrzymane odnośnie do projektu ustawy, rozpatruje się na posiedzeniu komitetu odpowiedzialnego.

Wstępne rozpatrzenie projektu ustawy jest jawne, są na nie zapraszani przedstawiciele podmiotu inicjatywy ustawodawczej, który wniósł projekt. Zaproszeni mogą być także przedstawiciele organów państwowych, pozarządowych organizacji niekomercyjnych, instytucji naukowych, specjaliści i naukowcy, którym projekt ustawy był przekazany dla wyrażenia opinii, stanowisk, wniosków i sugestii. Może być ono także transmitowane w środkach masowego przekazu.

¹³ Art. 14 ustawy „O Regulaminie...” i art. 117 – art. 121 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

¹⁴ Art. 124 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

¹⁵ Art. 12 zd. 2 ustawy konstytucyjnej „O Regulaminie...” i art. 122 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

TRYB ROZPATRZENIA PROJEKTU USTAWY W IZBIE USTAWODAWCZEJ

Izba Ustawodawcza Olij Mażlisa rozpatruje projekt ustawy w trzech czytaniach¹⁶. Głosowanie może być jawne lub tajne¹⁷. W przypadku pierwszego czytania zgodnie z Regulaminem Izby Ustawodawczej omawia się konieczność przyjęcia przedstawionego projektu ustawy, jego koncepcję, zgodność z Konstytucją i ustawami Uzbekistanu, a także kwestię wydatków, związanych z realizacją ustawy, i źródła finansowania. Rozpatrywanie ustawy rozpoczyna się od wystąpienia przedstawiciela Komitetu oraz podmiotu, wnoszącego projekt ustawy, lub jego przedstawiciela. Sprawozdawca ze strony Komitetu w swoim wystąpieniu przedstawia także obligatoryjnie w każdym czytaniu opinie i wnioski frakcji (grup deputowanych). Są one obowiązkowo rozważane przez Izbę Ustawodawczą. Izba Ustawodawcza Olij Mażlisa może większością ogólnej liczby deputowanych przeznaczyć odrębny czas na odpowiedzi na pytania deputowanych dotyczących istoty projektu ustawy, po czym wysłuchuje się uwag i wniosków zrzeszeń deputowanych, deputowanych oraz innych osób zaproszonych do uczestniczenia w debacie¹⁸. Po zakończeniu debaty Izba Ustawodawcza przechodzi do głosowania w sprawie przyjęcia projektu ustawy lub jego odrzucenia. Jeżeli projekt ustawy otrzymał poparcie ponad połowy ogólnej liczby deputowanych, uznawany jest za przyjęty. W przypadku, gdy wniosek o przyjęcie projektu ustawy w pierwszym czytaniu nie otrzymał ponad połowy głosów ogólnej liczby deputowanych, uznawany jest za odrzucony. Odrzucony projekt ustawy nie podlega dalszemu rozpatrywaniu i jest zwracany podmiotowi go wnoszącemu. Obie wymienione decyzje mają postać postanowień Izby Ustawodawczej¹⁹. W postanowieniu Izby Ustawodawczej

¹⁶ Art. 123 Regulaminu Izby Ustawodawczej. Uzbecki prawodawca przewidział także możliwość przyspieszenia procedury ustawodawczej w Izbie Ustawodawczej Olij Mażlisa. W sytuacji przyjęcia projektu ustawy w pierwszym lub drugim czytaniu, na wniosek komitetu odpowiedzialnego pod głosowanie może być postawiony wniosek o przyjęcie ustawy, z pominięciem pozostałych czytań projektu ustawy. W takim przypadku przewodniczący posiedzeniu Izby Ustawodawczej Olij Mażlisa może poddać pod głosowanie wniosek komitetu odpowiedzialnego o przyjęcie wymienionego projektu ustawy, z pominięciem procedury drugiego i trzeciego czytania lub trzeciego czytania (w zależności od stadium procesu ustawodawczego). W przypadku jeżeli pośród deputowanych są głosy przeciwne, przewodniczący jest obowiązany udzielić każdemu z przeciwników przyjęcia wniosku Komitetu do 3 minut dla uzasadnienia swojego stanowiska. Przedstawiciel komitetu odpowiedzialnego ma prawo wyrazić opinię komitetu odpowiedzialnego odnośnie do każdej uwagi lub wycofać wniosek o przyjęcie ustawy. Po zakończeniu dyskusji, jeśli komitet odpowiedzialny nie wycofuje wniosku o przyjęcie ustawy, przewodniczący stawia pod głosowanie przedłożenie komitetu odpowiedzialnego o przyjęciu ustawy, z pominięciem procedury drugiego i trzeciego czytania. Ustawę uznaje się za przyjętą, jeśli za jej przyjęciem zagłosowała większość ogólnej liczby deputowanych. Jeśli decyzji nie przyjęto, prace nad projektem ustawy kontynuuje się w trybie przewidzianym przez Regulamin Izby Ustawodawczej (art. 128 zd. 6-10 w zw. z art. 133 Regulaminu Izby Ustawodawczej).

¹⁷ Decyzję o formie i sposobie głosowania przyjmuje Izba Ustawodawcza w głosowaniu jawnym większością głosów deputowanych, obecnych na posiedzeniu Izby Ustawodawczej. Art. 29 zd. 4 i 5 ustawy „O Regulaminie...”

¹⁸ Art. 125 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

¹⁹ Art. 126, ibidem. W przypadku wniesieniu alternatywnych projektów ustawy Izba Ustawodawcza rozpatruje je jednocześnie poprzez odrębne głosowania nad każdym z projektów ustawy. Za przyjęty w pierwszym czytaniu uznaje się projekt ustawy, który otrzymał największą liczbę głosów deputowanych Izby Ustawodawczej od wymaganej dla przyjęcia decyzji. Jeśli w wyniku osobnego głosowania kilka projektów ustaw otrzymało dostateczną dla ich przyjęcia liczbę głosów, to za przyjęty w pierwszym czytaniu uznaje się projekt ustawy, który otrzymał

o przyjęciu projektu ustawy w pierwszym czytaniu określa się czas przeznaczony na prace w komisji i termin jego wniesienia na drugie czytanie, termin przedstawienia poprawek do projektu ustawy, który nie może być krótszy niż piętnaście dni. W przypadku, gdy deputowani wnioskuje o przyjęcie innego niż w projekcie postanowienia Izby Ustawodawczej terminu zgłaszania poprawek do projektu ustawy, okres na wnoszenie poprawek ustanawia się decyzją przyjętą większością głosów ogólnej liczby deputowanych. Izba Ustawodawcza może podjąć decyzję o wniesieniu projektu ustawy, przyjętego w pierwszym czytaniu, pod ogólnonarodową konsultację (dyskusję). Postanowienie Izby Ustawodawczej o przyjęciu projektu ustawy w pierwszym czytaniu w ciągu pięciu dni przesyła się podmiotowi prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszącemu projekt ustawy²⁰.

Poprawki do projektu ustawy, przyjętego w pierwszym czytaniu, wnosi się do komitetu odpowiedzialnego w postaci zmian redakcji artykułu lub w postaci uzupełnienia projektu ustawy konkretnymi artykułami, lub w postaci wniosków o usunięcie konkretnych słów, akapitów, punktów, podpunktów, ustępów artykułów lub całych artykułów projektu ustawy²¹. Komitet odpowiedzialny przy przygotowywaniu projektu ustawy do drugiego czytania studiuje i uogólnia otrzymane poprawki, w razie potrzeby przeprowadza niezależne ekspertyzy poprawek, otrzymanych odnośnie do projektu ustawy. Poprawki, uznane przez komitet odpowiedzialny za uzasadnione, włącza się do tekstu projektu ustawy. Jeśli w procesie przygotowywania przez komitet odpowiedzialny projektu ustawy do drugiego czytania zmienia się nazwę projektu ustawy, wnosi się go pod rozpatrzenie przez Izbę Ustawodawczą z nową nazwą, a jego pierwotną nazwę podaje się poniżej w nawiasach. Poprawki do projektu ustawy rozpatruje się na posiedzeniu komitetu odpowiedzialnego, o czasie posiedzenia którego powiadamia się podmiot prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszący projekt ustawy, a także podmioty prawa inicjatywy ustawodawczej wnoszące poprawki do rozpatrywanego projektu ustawy. Komitet odpowiedzialny rozpatruje poprawki do projektu ustawy, grupuje je na poprawki rekomendowane do przyjęcia przez Izbę Ustawodawczą, rekomendowane do odrzucenia przez Izbę Ustawodawczą, i na poprawki, odnośnie do których nie była podjęta decyzja²². Komitet odpowiedzialny przekazuje w Kengasz dla następnego przedstawienia pod rozpatrzenie przez Izbę Ustawodawczą:

- projekt postanowienia Izby Ustawodawczej o projekcie ustawy;
- tekst projektu ustawy z uwzględnieniem poprawek, rekomendowanych do przyjęcia przez Izbę Ustawodawczą (ze wskazaniem zmian wobec tekstu projektu ustawy, przyjętego w pierwszym czytaniu).

największą liczbę głosów. Jeśli w wyniku rozdzielnego głosowania żaden z projektów nie otrzymał dostatecznej dla przyjęcia liczby głosów, to pod ostateczne głosowanie stawia się projekt ustawy, który otrzymał największą liczbę głosów. Projekt ustawy uznaje się za przyjęty w pierwszym czytaniu, jeśli w końcowym głosowaniu za nim zagłosowała ponad połowa ogólnej liczby deputowanych. Rezultat głosowania zawiera się w postanowieniu Izby Ustawodawczej. Pozostałe warianty projektu ustawy uznaje się za odrzucone przez Izbę Ustawodawczą. Nieprzyjęte przez Izbę Ustawodawczą alternatywne projekty ustaw uznaje się również za odrzucone. Kopia postanowienia Izby Ustawodawczej wraz z odrzuconymi projektami ustaw przesyłana jest podmiotom prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszącym te projekty ustaw (art. 127 Regulaminu Izby Ustawodawczej).

²⁰ Art. 128 zd. 1-4 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

²¹ Art. 129, ibidem.

²² Art. 130, ibidem.

Kengasz podejmuje decyzję o włączeniu projektu ustawy, przygotowanego do rozpatrzenia w drugim czytaniu, do planu prac ustawodawczych Izby Ustawodawczej i przesłaniu projektu ustawy deputowanym. Projekt ustawy wraz z materiałami do niego rozsyła się deputowanym, nie później niż na dziesięć dni przed jego rozpatrzeniem przez Izbę Ustawodawczą w drugim czytaniu²³.

Przy rozpatrzeniu w Izbie Ustawodawczej projektu ustawy w drugim czytaniu ze sprawozdaniem występuje przedstawiciel komitetu odpowiedzialnego. Sprawozdawca informuje o wynikach rozpatrzenia projektu ustawy w komitecie odpowiedzialnym, o otrzymanych poprawkach i rezultatach ich rozpatrzenia. Przy rozpatrywaniu projektu ustawy Izba Ustawodawcza w drugim czytaniu omawia zarówno zatwierdzone, jak i niezatwierdzone przez komitet odpowiedzialny poprawki. Głosowanie w sprawie projektu ustawy przeprowadza się szczegółowo (głosowana jest każda poprawka). Po szczegółowym głosowaniu przewodniczący na posiedzeniu Izby Ustawodawczej stawia pod głosowanie wnioski o przyjęciu projektu ustawy w drugim czytaniu z określeniem terminu jego dopracowania i wniesienia pod rozpatrzenie przez Izbę Ustawodawczą w następnym czytaniu lub o odrzuceniu projektu ustawy. Jeśli w wyniku głosowania taki wniosek nie otrzyma niezbędnej liczby głosów, projekt ustawy zwraca się do dopracowania w komitecie odpowiedzialnym. Po powtórnym rozpatrzeniu w drugim czytaniu dopracowanego projektu ustawy przewodniczący na posiedzeniu Izby Ustawodawczej stawia pod głosowanie wnioski o przyjęciu projektu ustawy w drugim czytaniu. Jeśli w wyniku głosowania taki wniosek nie otrzyma niezbędnej liczby głosów, projekt ustawy uznaje się za odrzucony i zdejmuje się z dalszego rozpatrzenia. Kopię postanowienia Izby Ustawodawczej, przyjętego w danej sprawie, przesyła się podmiotowi prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszącemu projekt ustawy²⁴.

Przyjęty w drugim czytaniu projekt ustawy przesyła się do komitetu odpowiedzialnego dla ustalenia wzajemnych związków artykułów i dla zmian redakcyjnych, niezbędnych w związku ze zmianami wniesionymi do tekstu projektu ustawy przy rozpatrywaniu jej w drugim czytaniu. Po zakończeniu tej pracy projekt ustawy przekazywany jest przez komitet odpowiedzialny w Kengaszu w celu włączenia go do projektu planu prac ustawodawczych Izby Ustawodawczej²⁵. Kengasz zarządza trzecie czytanie projektu ustawy dla głosowania w celu jego przyjęcia jako ustawy. W sytuacji jeśli w trakcie drugiego czytania do projektu ustawy były wniesione zmiany i uzupełnienia, Kengasz przesyła tekst projektu ustawy deputowanym.

W trzecim czytaniu projekt ustawy stawia się pod głosowanie w całości, bez jego omawiania. Przy rozpatrywaniu projektu ustawy w trzecim czytaniu nie dopuszcza się wnoszenia do niego poprawek i powracania do omawiania projektu ustawy w całości lub do omawiania jego niektórych rozdziałów, działów, artykułów. W wyjątkowych sytuacjach na żądanie zrzeszeń deputowanych przedstawione na posiedzeniu Izby Ustawodawczej przewodniczący posiedzenia obowiązany jest poddać pod głosowanie kwestie dotyczące zwrócenia projektu ustawy do procedury drugiego czytania

²³ Art. 131, ibidem.

²⁴ Art. 132, ibidem.

²⁵ Art. 134, ibidem.

Ustawę przyjmuje się w Izbie Ustawodawczej większością głosów deputowanych, z wyłączeniem sytuacji przyjęcia Konstytucji Uzbekistanu, ustaw konstytucyjnych oraz ustaw o wniesieniu zmian i uzupełnień do Konstytucji Uzbekistanu. W takich przypadkach ustawodawca wymaga bowiem nie mniej niż dwóch trzecich głosów ogólnej liczby deputowanych. Jeśli projekt ustawy nie został przyjęty przez Izbę Ustawodawczą w trzecim czytaniu, uznaje się go za odrzucony²⁶.

Przyjęte przez Izbę Ustawodawczą ustawy z odpowiednim postanowieniem Izby Ustawodawczej i innymi niezbędnymi materiałami, w tym z tablicą porównawczą do ustawy²⁷, sporządzoną przez komitet odpowiedzialny w ciągu dziesięciu dni przesyła spiker Izby Ustawodawczej do rozpatrzenia w Senacie Olij Mażlisa²⁸.

POWTÓRNE ROZPATRZENIE USTAW ODRZUCONYCH PRZEZ SENAT

Ustawa odrzucona przez Senat Olij Mażlisa i zwrócona do Izby Ustawodawczej Olij Mażlisa przekazywana jest przez Spikera Izby Ustawodawczej komitetowi w celu przygotowania opinii. W przygotowanej konkluzji komitet rekomenduje Izbie Ustawodawczej:

1. utworzenie komisji pojednawczej dla przezwyciężenia wynikłych różnic²⁹;
2. przyjęcie ustawy we wcześniej przyjętej przez Izbę Ustawodawczą redakcji;
3. zdjęcie ustawy z powtórnego rozpatrywania przez Izbę Ustawodawczą³⁰.

Po odrzuceniu przez Senat ustawy Izba Ustawodawcza i Senat na partnerskich zasadach mogą tworzyć spośród składu deputowanych Izby Ustawodawczej i członków Senatu komisję pojednawczą³¹ w celu przezwyciężenia wynikłych różnic. W Izbie Ustawodawczej inicjatywa o utworzeniu komisji pojednawczej może pochodzić od spikera Izby Ustawodawczej, komitetu odpowiedzialnego, a także frakcji i grupy deputowanych. Spiker Izby Ustawodawczej i Przewodniczący Senatu przeprowadzają wzajemne konsultacje dotyczące kandydatów do składu komisji pojednawczej. Skład komisji pojednawczej ze strony Izby

²⁶ Art. 135, *ibidem*. Kopia postanowienia Izby Ustawodawczej, przyjętego w trzecim czytaniu projektu ustawy, przesyłana jest podmiotowi prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszącemu projekt ustawy (*ibidem*).

²⁷ W tablicy porównawczej ujmuje się tekst projektu ustawy, wniesiony przez podmiot prawa inicjatywy ustawodawczej, tekst przyjętej przez Izbę Ustawodawczą ustawy, uzasadnienie zmian wniesionych do projektu ustawy, a także informacje o uzgodnieniu tych zmian z podmiotem prawa inicjatywy ustawodawczej, wnoszącym projekt ustawy lub z jego przedstawicielem.

²⁸ Art. 15 ustawy „O Regulamienie...” i art. 136 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

²⁹ Tworzenie organów typu komisji pojednawczej jest praktyką powszechną w państwach, w których przyjęto dwuizbowy model organizacji parlamentu. Obie izby w procesie przyjęcia ustawy posiadają albo równe uprawnienia, albo też przełamanie sprzeciwu drugiej izby jest w praktyce bardzo trudne. Przykładowo o procedurze pojednawczej w Zgromadzeniu Federalnym FR patrz szerzej: E.H. Артанова, Правовое регулирование создания согласительных комиссий в Федеральном собрании Российской Федерации, „Бизнес в законе. Экономико-юридический журнал” 2013, № 4, s. 57-58.

³⁰ Art. 29 zd. 3 i 4 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...” i art. 137 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

³¹ Patrz szerzej: Порядок образования и организации деятельности согласительной комиссии палат Олий Мажлиса Республики Узбекистан, утвержденный постановлениями Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан от 8 ноября 2005 года № 152-I и Сената Олий Мажлиса Республики Узбекистан от 3 декабря 2005 года № 112-I, http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=1168272 [dostęp: 31.07.2015].

Ustawodawczej zatwierdza się na posiedzeniu Izby Ustawodawczej³². Projekt postanowienia Izby Ustawodawczej w sprawie utworzenia komisji pojednawczej³³ i o wybraniu jej składu wnosi do Kengasza komitet odpowiedzialny w celu włączenia tej kwestii do projektu porządku dziennego następnego posiedzenia Izby Ustawodawczej. Postanowienie Izby Ustawodawczej o utworzeniu komisji pojednawczej i o wybraniu jej składu przesyła się do Senatu. Członkowie komisji pojednawczej z Izby Ustawodawczej (podobnie Senatowi) większością głosów wybierają ze swojego składu współprzewodniczącego komisji. Deputowany, wybrany do składu komisji pojednawczej, obowiązany jest być obecnym na jej posiedzeniach. O braku możliwości obecności na posiedzeniu komisji pojednawczej musi poinformować współprzewodniczącego komisji pojednawczej z Izby Ustawodawczej³⁴.

Komisja pojednawcza rozpatruje odrębnie każde zastrzeżenie Senatu w celu przygotowania jednego tekstu ustawy. Ma ona prawo przyjąć decyzję o zmianach niektórych artykułów ustawy, w odniesieniu do których nie miał zastrzeżeń Senat, jeśli takie zmiany wynikają z nowej redakcji artykułów ustawy, przygotowanych na podstawie wniosków Senatu, popartych przez komisję pojednawczą. Decyzje komisji pojednawczej przyjmuje się w osobnym głosowaniu deputowanych i senatorów, wchodzących w skład komisji pojednawczej. Decyzję uznaje się za przyjętą, jeśli zagłosowała za nią większość członków komisji pojednawczej każdej z izb. Jako zasadę przewidziano głosowanie jawne, jednak komisja pojednawcza może postanowić o głosowaniu tajnym. W wyniku swoich prac komisja przyjmuje konkluzję, zawierającą wnioski odnoszące się do przewyższenia wyników różnic. Konkluzję komisji pojednawczej podpisują współprzewodniczący komisji z Izby Ustawodawczej i Senatu. Do opinii załącza się tekst projektu zmian i uzupełnień do ustawy. Współprzewodniczący komisji pojednawczej z Izby Ustawodawczej dla określenia daty powtórnego rozpatrzenia ustawy wnosi pod rozpatrzenie Kengasza następujące dokumenty:

1. opinię komisji pojednawczej;
2. protokół posiedzenia komisji pojednawczej i tablicę porównawczą;
3. projekt zmian i uzupełnień do ustawy;
4. podpisaną przez współprzewodniczącego komisji pojednawczej z Izby Ustawodawczej ustawę w redakcji, proponowaną przez komisję pojednawczą³⁵.

Izba Ustawodawcza w ciągu dziesięciu dni od dnia przedstawienia opinii komisji pojednawczej musi rozpatrzyć jej przedłożenia i podjąć decyzję. Przy przyjmowaniu przedłożeń komisji pojednawczej ustawa podlega powtórnemu rozpatrzeniu przez Izbę Ustawodawczą. Przy ponownym rozpatrywaniu ustawy omawia się tylko te przedłożenia, które zawarto w protokole komisji pojednawczej. W takiej sytuacji ustawę przyjmuje się w zwykłym

³² Art. 138 Regulaminu Izby Ustawodawczej i art. 30 zd. 1 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...”

³³ Organizacyjne, informacyjne, dokumentacyjne i inne zabezpieczenie pracy komisji pojednawczej zapewnia odpowiednio aparat Izby Ustawodawczej lub aparat Senatu w zależności od miejsca pracy komisji pojednawczej.

³⁴ Art. 139 Regulaminu Izby Ustawodawczej i art. 30 zd. 2 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...”

³⁵ Art. 140 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

trybie³⁶. Izba Ustawodawcza przyjmuje decyzję o przedłożeniach komisji pojednawczej większością głosów ogólnej liczby deputowanych. W sytuacji odrzucenia choćby jednego przedłożenia komisji pojednawczej, Izba Ustawodawcza może zaproponować komisji pojednawczej kontynuowanie pracy z uwzględnieniem poprawek, zatwierdzonych przez Izbę Ustawodawczą, dla przedstawienia nowych przedłożeń³⁷. W sytuacji przyjęcia przez Izbę Ustawodawczą ustawy w redakcji komisji pojednawczej przesyła się ją w ciągu pięciu dni do Senatu dla zatwierdzenia, z dołączeniem do niej niezbędnych materiałów.

Jeśli w wyniku pracy komisji pojednawczej w sprawie ustawy zgoda nie została osiągnięta, ustawa podlega w ciągu miesiąca powtórnemu rozpatrzeniu przez Izbę Ustawodawczą jako odrzucona przez Senat³⁸. Jeśli przy powtórnym rozpatrzeniu ustawy, odrzuconej przez Senat, Izba Ustawodawcza nie przyjmie jej w redakcji komisji pojednawczej i wyrazi swoją niezgodę z decyzją Senatu o odrzuceniu ustawy, poddaje się ją pod głosowanie we wcześniej przyjętej redakcji. Jeśli Izba Ustawodawcza większością dwóch trzecich głosów ogólnej liczby deputowanych ponownie zatwierdzi ustawę, uznaje się ją za przyjętą Olij Mażlis Republiki Uzbekistanu i w ciągu dziesięciu dni przesłana zostaje przez Izbę Ustawodawczą Prezydentowi Republiki Uzbekistanu do podpisu i promulgowania. W przypadku gdy wymagana większość nie zostanie osiągnięta, rozpatrywaną ustawę uznaje się za nieprzyjętą³⁹.

POWTÓRNE ROZPATRZENIE USTAW ZWRÓCONYCH PRZEZ PREZYDENTA REPUBLIKI UZBEKISTANU

Podobnie jak w większości państw także w Uzbekistanie prawodawca przewidział udział głowy państwa w ostatnich etapach procesu ustawodawczego. Prezydent bowiem dokonuje podpisania i promulgowania ustawy. Posiada on także prawo weta wobec ustaw⁴⁰. Zgodnie z Konstytucją Uzbekistanu ustawę, zatwierdzoną przez Senat, w ciągu dziesięciu dni kieruje się do Prezydenta Republiki Uzbekistanu do podpisania i promulgowania. Prezydent w ciągu trzydziestu dni podpisuje ustawę i promulguje ją. Ma on prawo zwrócić ustawę ze swoimi zastrzeżeniami do Olij Mażlisa. Zawetowana ustawa podlega ponownemu rozpatrzeniu w terminie miesiąca⁴¹. Ponowne rozpatrzenie ustawy, zwróconej przez Prezydenta, na posiedzeniu Izby Ustawodawczej rozpoczyna się od zaprezentowania przedłożeń i uwag Prezydenta, opinii komitetu odpowiedzialnego za te

³⁶ Art. 30 zd. 3, 4 i 5 i art. 31 zd. 1 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...” i art. 141 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

³⁷ Art. 142 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

³⁸ Art. 143 Regulaminu Izby Ustawodawczej i Art. 16 ustawy „O Regulaminie Izby...”

³⁹ Art. 31 zd. 2-6 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...” i art. 144 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

⁴⁰ O wecie Prezydenta patrz szerzej np. Л.А. Окуньков, Вето президента, „Журнал российского права” 1998, № 2, с. 11-28; А.Н. Нуянзин, О праве Президента РФ возвращать принятые федеральные законы. Некоторые дискуссионные вопросы, „Журнал российского права” 2001, № 10, с. 38-42.

⁴¹ Art. 32 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...” w zw. z art. 144 Regulaminu Izby Ustawodawczej; Zastrzeżenia Prezydenta Republiki Uzbekistanu i skierowaną do Izby Ustawodawczej ustawę przekazuje spiker Izby Ustawodawczej do komitetu odpowiedzialnego. Kengasz po otrzymaniu opinii komitetu odpowiedzialnego włącza w trybie pierwszeństwa sprawę o powtórne rozpatrzenie ustawy, zwróconej przez Prezydenta Republiki Uzbekistanu, w projekt porządku dziennego dla następnego posiedzenia Izby Ustawodawczej.

przedłożenia i uwagi. Rozpatrując weto Prezydenta Uzbekistanu Izba Ustawodawcza Olij Mażlisa może wybrać jedno z trzech rozwiązań.

Po pierwsze, może przyjąć ustawę z uwzględnieniem uwag i przedłożeń Prezydenta. Po zakończeniu omawiania przedłożeń i uwag Prezydenta, a także opinii komitetu odpowiedzialnego za te przedłożenia i uwagi na posiedzeniu Izby Ustawodawczej stawia się pod głosowania wnioski o przyjęcie ustawy z uwzględnieniem tych przedłożeń i uwag lub o zdjęcie ustawy z dalszego rozpatrywania. Jeśli przedłożenia i uwagi Prezydenta wymagają dalszego dopracowania projektu ustawy, Izba Ustawodawcza może przyjąć decyzję o kontynuowaniu pracy nad wymienioną ustawą, rozpoczynając od procedury pierwszego czytania projektu ustawy. Ustawę uznaje się za przyjętą z uwzględnieniem przedłożeń i uwag Prezydenta, jeśli zagłosowała za nią większość ogólnej liczby deputowanych. W sytuacji zatwierdzenia przez Izbę Ustawodawczą części przedłożeń i uwag Prezydenta przyjęcie ustawy odkłada się. Komitetowi odpowiedzialnemu powierza się przygotowanie tekstu ustawy z uwzględnieniem zatwierdzonych przez Izbę Ustawodawczą przedłożeń i uwag Prezydenta i przedstawienie jej pod rozpatrzenie przez Izbę Ustawodawczą. W sytuacji odrzucenia choćby jednego przedłożenia lub uwagi Prezydenta, dla przyjęcia ustawy wymaga się większości nie mniej niż dwóch trzecich głosów ogólnej liczby deputowanych. Na wniosek komitetu odpowiedzialnego pod głosowanie w Izbie Ustawodawczej może być poddana kwestia zatwierdzenia ustawy we wcześniej przyjętej przez Izbę Ustawodawczą redakcji. Decyzję w tym przypadku przyjmuje się większością nie mniej niż dwóch trzecich głosów ogólnej liczby deputowanych i przesyła się do Senatu dla zatwierdzenia.

Po drugie, może zdjąć ustawę z dalszego rozpatrywania. Jeśli Izba Ustawodawcza przyjmuje decyzję o zdjęciu ustawy z dalszego rozpatrywania, przyjmuje ona postanowienia, o których informuje Prezydenta i Senat.

Po trzecie, może zatwierdzić ustawę we wcześniej przyjętej redakcji. W sytuacji przyjęcia ustawy we wcześniej przyjętej redakcji większością nie mniej niż dwóch trzecich głosów ogólnej liczby deputowanych Izby Ustawodawczej, ustawę przesyła się do Senatu dla zatwierdzenia w ciągu dziesięciu dni od dnia jej przyjęcia⁴².

PODSUMOWANIE

Prawem inicjatywy ustawodawczej Konstytucja Uzbekistanu obdarza szereg podmiotów. Pośród nich największe znaczenie ma prawo inicjatywy ustawodawczej Prezydenta, Gabinetu Ministrów oraz deputowanych Izby Ustawodawczej. Pozostałe podmioty dość rzadko korzystają z tego prawa. Zwrócić jednak należy uwagę, że prawa tego nie posiada Senat Olij Mażlisa ani też grupa obywateli. Nie przyjęto więc instytucji ludowej inicjatywy ustawodawczej. Prawodawca określił także zakres spraw, dla uregulowania których wymagana jest forma ustawy przyjętej przez Olij Mażlis. Wyliczenie to jest otwarte, także poza nim parlament może przyjmować ustawy. Izba Ustawodawcza Olij Mażlisa posiada pewną przewagę nad Senatem

⁴² Art. 33 ustawy konstytucyjnej „O Izbie Ustawodawczej...” w zw. z art. 147 Regulaminu Izby Ustawodawczej.

w procesie prawodawczym, bowiem tylko w niej może się rozpocząć proces prowadzący do przyjęcia ustawy. Procedura ustawodawcza w Izbie Ustawodawczej Olij Mażlisa obejmuje co do zasady trzy czytania. Ustawodawca przewidział jednak możliwość trybu przyspieszonego dla przyjęcia ustawy. Przy czym nie ma tu ograniczeń ze względu na materię, której dotyczy ustawa. W Uzbekistanie polega on na pominięciu na mocy postanowienia Izby Ustawodawczej Olij Mażlisa kolejnych czytań projektu ustawy. Przyjęcie ustawy przez izbę niższą nie kończy procesu ustawodawczego, bowiem ustawa wymaga jeszcze zaakceptowania przez Senat Olij Mażlisa. Izba niższa może jednak przełamać kwalifikowaną większością głosów sprzeciw Senatu Olij Mażlisa. Należy jednak zauważyć, że zasadniczo proces ustawodawczy w Uzbekistanie w świetle przyjętych rozwiązań prawnych wymaga dla przyjęcia ustawy współdziałania obu izb Olij Mażlisa, a także Prezydenta Uzbekistanu⁴³. Bardzo trudno byłoby bowiem izbie niższej zebrać kwalifikowaną większość dla odrzucenia wniosków Senatu czy weta Prezydenta. Stąd istotną rolę do spełnienia posiada komisja pojednawcza, jaka może być utworzona w celu rozpatrzenia wniosków Senatu. Z tego powodu negatywnie należy ocenić brak powoływania takiego organu dla rozpatrzenia uwag Prezydenta wobec ustawy.

Ogólnie rzecz biorąc, uzbeckie rozwiązania w zakresie regulacji procesu ustawodawczego w Izbie Ustawodawczej są spójne, zapewniają możliwość efektywnego prowadzenia działalności prawodawczej przez tę izbę, mimo to uwidacznia się w uzbeckim modelu dwuizbowości przewaga Izby Ustawodawczej nad Senatem Olij Mażlisa w procesie stanowienia prawa.

Bibliografia

Конституция Республики Узбекистан от 15 декабря 1992 г., http://lex.uz/pages/getact.aspx?lact_id=35869 [dostęp: 31.07.2015].

Конституционный закон Республики Узбекистан от 12 декабря 2002 г., № 434-II О Законодательной Палате Олий Мажлиса Республики Узбекистан, http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=52069 [dostęp: 31.07.2015].

Закон Республики Узбекистан от 29 августа 2003 г., № 522-II О Регламенте Законодательной Палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, http://www.lex.uz/Pages/GetAct.aspx?lact_id=40283 [dostęp: 31.07.2015].

Закон Республики Узбекистан от 11 октября 2006 г. № ЗРУ-60 О порядке подготовки проектов Законов и их внесения в законодательную палату Олий Мажлиса Республики Узбекистан, http://lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=1069264 [dostęp: 31.07.2015].

Закон Республики Узбекистан от 24 декабря 2012 г. № ЗРУ-342 О нормативно-правовых актах http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=2105726 [dostęp: 31.07.2015].

Постановление Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан от 28 июля 2005 г. № 102-I О Регламенте Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=1160434#1163966 [dostęp: 31.07.2015].

Порядок образования и организации деятельности согласительной комиссии палат Олий Мажлиса Республики Узбекистан, утвержденный постановлениями Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан от 8 ноября 2005 года № 152-I и Сената

⁴³ О współdziałaniu władz w procesie ustawodawczym na przykładzie Federacji Rosyjskiej patrz szerzej: А.Н. Шохин, Взаимодействие властей в законодательном процессе, Москва 1997.

Олий Мажлиса Республики Узбекистан от 3 декабря 2005 года № 112–I, http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=1168272 [dostęp: 31.07.2015].

Совместное Постановление Кенгаша Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан и Кенгаша Сената Олий Мажлиса Республики Узбекистан «Об утверждении правил юридико-технического оформления законопроектов, вносимых в Законодательную палату Олий Мажлиса Республики Узбекистан, и законов, представленных в Сенат Олий Мажлиса Республики Узбекистан», http://www.lex.uz/pages/GetAct.aspx?lact_id=1745453 [dostęp: 31.07.2015 r.].

Абрамова А.И., Взаимодействие палат российского парламента в современном законодательном процессе, „Журнал российского права” 2008, № 7.

Артанова Е.Н., *Правовое регулирование создания согласительных комиссий в Федеральном собрании Российской Федерации*, „Бизнес в законе. Экономико-юридиче, кий журнал” 2013, № 4.

Иванов К.К., *Право законодательной инициативы и особенности ее реализации депутатами Государственной Думы*, „Юридическая наука” 2012, № 2.

Исмаилов Б.И., *Реализация права законодательной инициативы в правоприменительной практике зарубежных стран и Республике Узбекистан*, <http://www.allpravo.ru/library/doc117p/instrum6914/> [dostęp: 31.07.2015].

Макаренко С.Н., *Конституционный статус Президента РФ и его роль в законотворческом процессе*, „Известия Южного федерального университета. Технические науки” 2011, № 11 / том 124.

Миних Г.В., *Юридическая конструкция право законодательной инициативы Президента Российской Федерации*, „Юридическая техника” 2013, № 7-2.

Нуяззин А.Н., *О праве Президента РФ возвращать принятые федеральные законы. Некоторые дискуссионные вопросы*, „Журнал российского права” 2001, № 10.

Окуньков Л.А., *Вето президента*, „Журнал российского права” 1998, № 2.

Шохин А.Н., *Взаимодействие властей в законодательном процессе*, Москва 1997.

Streszczenie: Przedmiotem artykułu jest przedstawienie procedury ustawodawczej w Izbie Ustawodawczej Olij Majlisu Republiki Uzbekistanu. Artykuł oparty został przede wszystkim o liczne akty prawne. W pracy ujęte zostały zagadnienia prawa inicjatywy ustawodawczej: tryb rozpatrzenia projektu ustawy w trzech czytaniach, rozpatrzenie ustawy odrzuconej przez Senat, w tym instytucja komisji pojednawczej, a także zagadnienie weta Prezydenta Uzbekistanu wobec ustawy.

Słowa kluczowe: postępowanie ustawodawcze, ustawa, inicjatywa ustawodawcza, Uzbekistan, Olij Majlis, procedura pojednawcza, prezydent, ustawodawstwo

THE LEGISLATIVE PROCEDURE IN THE LEGISLATIVE CHAMBER OF OLIY MAJLIS OF UZBEKISTAN

Summary: The subject of the article is to present the legislative process in the Chamber of the Legislative Olij Majlis of the Republic of Uzbekistan. Article is based primarily on numerous legislative acts. The work has included the issue of right of legislative initiative. Mode consideration of a bill in three readings. Consider the bill rejected by the Senate, including the institution of a conciliation commission. Finally, the question of the veto of the President of Uzbekistan to the Act.

Keywords: legislative procedure, the bill, legislative initiative, Uzbekistan, the Olij Majlis, the conciliation procedure, the President, the legislation.